

Per B. Katz

Man skal blande sig – Uri Yaari in memoriam

Med bogen følger en CD med dokumentarfilmen *Konfrontationer*
– en film om Uri Yaari, en jødisk skæbne 1938-48

Forlaget Ajour, 2014

Af Margit Warburg

I løbet af 1930'erne lykkedes det at give ca. 1400 unge jøder midlertidig opholdstilladelse i Danmark. De unge mennesker kom hovedsagelig fra Tyskland, Østrig og Tjekkoslaviet, og de fik opholdstilladelsen som landbrugselever og ikke som forfulgte jøder. Den zionistisk-socialistiske ungdomsbevægelse, *Hechalutz*, hjalp ca. 1000 af dem til udrejse fra Danmark inden Anden Verdenskrigs udbrud, men resten af de unge kom ikke afsted. Blandt dem, der blev i Danmark, var Hermann Waldmann, den senere Uri Yaari, som ankom i maj 1939.

Det er historikeren Per Katz' store fortjeneste at have indsamlet og udgivet Uri Yaaris breve og artikler, især fra perioden fra 1941 til 1987. Brevene stammer først og fremmest fra Uri Yaaris privatarkiv og dækker årene 1941-43 i Danmark, 1943-45 i Sachsenhausen og i Auschwitz og 1947-76, hvor han endelig var kommet til Palæstina efter at have været interneret ca. 1 år i Cypern. I Israel boede han i mange år i kibbutzen *Neot Mordechai*, og fra 1969 og indtil 1986 var han tilknyttet dagbladet *Information* som mellemøstkorrespondent. I 1976 vendte han tilbage til Danmark og flyttede sammen med Hanne Bohr i Virum, hvor han boede til sin død i 1987. Han nåede også at være redaktør af *Jødisk Orientering* og senere af *Udsyn*, som udgives af den dansk-jødiske fredsgruppe *New Outlook*.

Man skal blande sig opererer med to typografier, således at man hurtigt kan se, hvem der er forfatteren – Yaari eller Katz, for Katz har gennem hele bogen forsynet læseren med forklarende mellemstykker og hjælpsomme, gennearbejdede noter.

De håndskrevne private breve fra 1940'erne er oversat fra tysk af Hans Goldstein. Bagest i bogen har Katz vedlagt sin CD fra 1986, og flere af billederne i bogen stammer herfra. Her er Yaari interviewet, og CD'en kan varmt anbefales. Gennem den kan den læser, som ikke har mødt Yaari selv, få en fornemmelse af hans karisma.

Uri Yaari blev født i 1921 i Berlin i en ortodoks familie, som stammede fra Galicien i Polen. Han levede i en jødisk verden med jødiske venner og flyttede hjemmefra som 15-årig til et zionistisk landbrugs-kollektiv nær Köln med henblik på at emigrere til Palæstina og være med til at skabe en jødisk stat der. Da han kom til Danmark, var det altså officielt ikke som politisk flygtning, men som landbrugselev, og han blev som de andre unge tilknyttet et center, hvor den zionistiske opdragelse skulle finde sted. De fleste elever boede enkeltvis eller to og to rundt om på gårdene, men Uri Yaari og ni andre unge boede sammen for sig selv i et religiøst center, hvor de kunne overholde kosher-reglerne og sabbatten. Efter arbejdstid mødtes eleverne på centrene og modtog undervisning i hebraisk, zionistisk ideologi og jødisk historie.

I 1941 forlod Yaari det første center og blev i stedet tilknyttet et ikke-religiøst center. Her mødte han Margot Mieser fra Berlin, som han blev forelsket i. De tidligste breve i bogen er til hende og er fra perioden marts 1941 til juni 1941. De er værdifulde primære kilder fra en dansk samtidig hechaluz-elev, og ud over at de viser en 20-årigs problemer med kærligheden, ideologierne og Gud, er det interessant at se, hvor vanskeligt nogle af de unge havde det med det økonomiske og ideologiske fællesskab, som tiden gik. Landbrugselevernes indtægtsforhold blev i løbet af nogle år ret forskellige, selv om de principielt ikke måtte få løn for ikke at fortrænge dansk arbejdskraft. De måtte kun få gratis kost og logi og lidt lommepenge. Alle de unge bidrog til en fælleskasse, og tanken var, at indtægterne skulle udlignes gennem fælleskassen, men det var der ikke altid enighed om.

Årene fra den tyske besættelse af Danmark med Yaaris modstandskamp og hans illegale rejse gennem Tyskland, lejrene, tilbagekomsten til Danmark og rejsen mod Palæstina bliver også dækket i bogen. Men det, der fylder mest, er de mange politiske artikler, som han skrev som mellemøstkorrespondent for Information fra 1969 til 1986. Det betød, at han nåede at dække emner som Yom Kippur-krigen, Yitzhak Rabin, PLO, Kissinger, Camp David-aftalen, Begin, Sharon, de etiopiske jøder, antisemitisme, antizionisme, to-statsløsninger, *Agudat Yisrael* og *Gush Emonim*. Uri Yaari var venstreorienteret, og hans politiske synspunkter svarede til det israelske parti *Mapam*, som bedst kan sammenlignes med SF i Danmark. Ved gennemlæsningen af hans artikler fra 70'erne og 80'erne er det karakteristisk for de daværende politiske modsætningsforhold, at synspunkter, som kom frem i *New Outlooks* program, dengang blev opfattet som forræderi blandt dele af den jødiske menighed. Katz refererer i den forbindelse programmet, hvor der blandt andet står, at *New Outlook* i ”dyb bekymring for bevarelsen af statens Israels eksistens og jødedommens humanistiske og etiske værdier går ind for følgende:

National selvbestemmelsesret til jøder og palæstinensere. En uafhængig jødisk stat og en uafhængig palæstinensisk stat – side om side i fredelig sameksistens. Gensidig og international anerkendelse af Israel og PLO” (side 172).

Bogen afsluttes lidt uegalt med forskellige andre artikler om og af Uri Yaari, og til sidst er der gengivet mindeord i forbindelse med hans død i 1987. Der er ingen tvivl om, at Per Katz og andre, der har elsket Uri Yaari, har glæde over at gense det hele menneske og ikke bare det politiske menneske i *Man skal blande sig*.